

vonnak árnyékot a napfényes útfestőre, holott másutt ezek hivalkodás nélkül elbujnak egy cserjesor mögé, a föld alá vagy egy mellékutcába. Mennyi magyarság púposodik ki továbbá azokból a rejtelmes pléhházakból, melyekből maszatos munkások bujnak ki néha, de senki sem tudja, mely kazamatákkal állnak összefüggésben. És azok a kedves kis nomád sátrak, melyek alatt a telefont szerelik elvtársaink, nem emlékeztetnek-e a pusztaszeri honfoglaló ősök, vagy a hortobágyi csikósok karámaira? És az ívlámpakarók, az ő kétségtelen bitőjellegükkel nem juttatják-e eszünkbe történelmünk leggyászosabb lapjait? No lássa, Urambátyám, van itt magyarság elég, magyar áldja, magyar bánja, magyar násfa, magyar ánya. Maholnap már az öltözetünk is csupa olyan lesz, mentés, dol-

mányos, anyókás, panyókás. Csak jól körül kell nézni: Imhol ni! Tíz évvel ezelőtt még csak a cégtáblákon állt mindenütt — igaz-e, Urambátyám? — hogy: Rákóczi Mór, Frangepán Izidor. Most már ott áll a tér közepén Rá-

kóczi Mór és Frangepán Izidor életnagyságban és kard, sisak meg rendőrruha van rajta.

SAK- IRODALOM

HAYDEN, ARTHUR. KOPENHAGENER PORZELLAN. Entwicklungsgeschichte der königl. Porzellanmanufaktur in Kopenhagen vom achtzehnten Jahrhundert bis zur Gegenwart. Mit 124 Tafeln und 76 Abbildungen im Text. Leipzig, K. W. Hiersemann, 1913. Ára: 57 kor. 60 fill.

Hayden munkája az első nagyobb szabású mű, mely a kopenhágai kir. porcellángyár történetével behatóan foglalkozik. Visszapillantást vet a XVIII. században keletkezett európai porcellángyárakra, majd a kopenhágai porcellángyár keletkezésének körülményeit írja le. Dániában egy porcellángyár felállítását V. Frigyes király határozta el. Az új gyár első évei eredménytelen kísérletezésekkel multak el. Fejlődése akkor kezdődik, amikor Louis Fournier lépett a gyár élére (1760—66). Az általa tervezett porcellántárgyak idegen fejedelmek és követek ajándékozására készültek s így utat törtek maguknak idegen udvarok gyűjteményeibe. Fournier idejéből összesen csak 20 drb ismeretes, és meglepő szépségük s ritkaságuk folytán igen nagy beccsel bírnak.

A mintázás, a rajz, a színezés sèvres-i mintákra emlékeztetnek. A Fournierről elnevezett korszak rövid életű volt, a gyár V. Frigyes halála után 1766-ban kénytelen volt kapuit bezárni s Fournier visszatért Franciaországba.

Néhány évi szünetelés után, 1773-ban Franz Heinrich Müller került a gyárba, kinek dicső nevéhez fűződik a gyár felvirágzása. Müller maga készítette a mázat, meghatározta az égetés helyes módjait és preparálta a festéket. A máz egyenletes és síma, a színezés tengerzöld. A produktumok a szakértőket is

bámulatra ragadták. A modern technikai és kémiai eszközökkel sem sikerült eddig Müller készítményeihez hasonlókat létesíteni. Az ő kezéből kerültek ki a máz alatt festett kék-fehér porcellánok, melyeknél az anyag mindinkább tökéletesedik s a rajz fokozatos fejlődést mutat. Továbbá a máz fölötti festéssel ellátott korai példák, tálak, tányérok, teás- és kávéskészletek, leginkább fejedelmi és főúri családok részére, vázák plasztikus alakokkal, mellszobrok, gondosan kidolgozott és finoman mintázott vázák és drága készletek, melyeknek fénypontját a „Flora Danica Service” képezi. Ez 1790—1802-ig készült II. Katalin orosz cárnő részére, körülbelül 750 darabból áll és circa 270,000 márkába került. Naturalisztikus modorban a dán flóra egy-egy fajtát látjuk az egyes darabokon, melyek gazdagon vannak aranyozva.

A technika terén elért eredményei máig is utólréhetetlenek. Az általa föltalált új anyag, melyet Jungfrauenmasse-nek nevezett el, tiszta vakító fehér, a máz, mellyel be van vonva, oly átlátszó és síma, mint a csiszolt kristály. A rajz gazdagsága, a találatkonyság eredetisége, a mintázás ereje tüntetik ki valamennyi munkáját. Az általa fölfedezett anyagot zöld, kék és bíborral díszítették. A díszítés, tekintve a tájkép és a portait, játssza a főszerepet.

A fejedelmi és főúri családok részére nagy fényűzéssel készült tárgyakon kívül említendők a kevésbé vagyonosak részére készített korhű kosztüm-ben ábrázolt szobrok és szoborcsoportok, vázák, készletek kevesebb díszítéssel, de nem kevesebb ízléssel, melyek a gyárban alkalmazott festők és mintázóknak — kiket a szerző külön fejezetben sorol fel — sokoldalúságát bizonyítják. Előkelő egyszerűség, tiszta mintázás és diszkrét díszítési mód jellemzik ezeket a darabokat.

Müller működése a gyár történetében korszakot alkot. Rövid időn belül felvirágoztatta a már pusztulásnak induló gyárat s produktumai méltán sorakozhatnak a meissen-i, a berlini és a sèvres-i porcellánok mellé. Idejében a gyárban sajátos nemzeti stílus fejlődött ki, dacára annak, hogy kezdetben idegen minták után dolgoztak s a gyárban alkalmazott művészek is idegen származásúak voltak.

Müller után a gyár hanyatlásnak indult. Müllerhez hasonló vagy csak megközelítő, alkalmas vezetőnek a hiánya minden téren éreztette kedvezőtlen hatását. Ehhez járult az akkori háborus idő is, mely romboló hatását a művészetben is éreztette. 1807-ben a brit flotta bombázta Kopenhágát s ez alkalommal a gyárat nagy veszteség érte. A Fournier-korszakból fennmaradt porcellán legnagyobb része akkor pusztult el s ez a veszteség sohasem lesz pótolható. 1824-ben G. Hetch a gyár igazgatója. Vezetése alatt a gyár empire-stílusú darabokat produkált, mely stílus akkor már Európa más államaiban eltűnőfélben volt. Az 1820—1880 közt lefolyt öt évtized a gyár hanyatlásának korszaka. Készítményeit szellemtelenség, az invenció hiánya jellemzi.

Hosszú pangás után 1883-ban Philipp Schou adott lendületet a Fredericksborgban újonnan létesített gyárnak, melyet modern vívmányokkal látott el. Ő volt a gyár újraalkotója. 1885-ben a gyár vezetését Arnold Krog vette át. Krog nagy hatással voltak Bing gyűjteményének tárgyai, melyeket Párisban tanulmányozott. Ezeket a keleti tárgyakat utánozták a gyárban, de nem oly szolgai módon, mint azt Sèvresben és Worcesterben tették. Krog ízlésének megfelelően átalakította ezeket, a tárgyakat dán tájképekkel s nemzeti vonásokkal látta el.

Az 1889-ki párisi kiállításon a kopenhágai porcellán már általános figyelmet keltett. Tizennégy napon belül valamennyi kiállított tárgy elkelt. Ezen a kiállításon került először közszemlére a színes kristálymáz, melyet 1886-ban a kopenhágai por-

cellángyár vegyész — Clement — fedezett fel és utódja — Engelhardt — tökéletesített. Hogy mily nagy befolyást gyakorolt a kopenhágai porcellángyár a keramikára, mutatja az 1900. évi párisi kiállítás, ahol vezetős szerepre tett szert s a kiállított daraboknak nagy része a múzeumok gyűjteményeibe került. — A szerző egy fejezetben megismerteti a modernül berendezett és felszerelt gyárral.

Hayden elsősorban a gyűjtők szempontját tartotta szem előtt műve megírásánál, de nagy súlyt helyezett a történeti és technikai tárgyalásra is.

Ami az ábrákat illeti, a szerző minden korrá nézve a legjellemzőbb példákat mutatja be, melyeket a nyilvános és magángyűjteményekben lefényképezett. Az ábrák közt vannak darabok, melyek VII. Edvárd, Alexandra királyné, a német császár, az orosz cár, a dán királyné, a görög király és a cumberlandi herceg gyűjteményéből valók. Ezek mellé sorakoznak az angol, dán, svéd és német múzeumokban levő porcellántárgyak. Nagybecsűek a közölt porcellánjegyek, melyek a kutatók munkáját nagy mértékben megkönnyítik.

A mű mint úttörő méltán számíthat kedvező fogadtatásra úgy a nyilvános gyűjtemények kezelői, mint privátgyűjtők és mindazok részéről, akiket az európai keramika története érdekel. SZ. L.

MŰVÉSZETI OKTATÁS

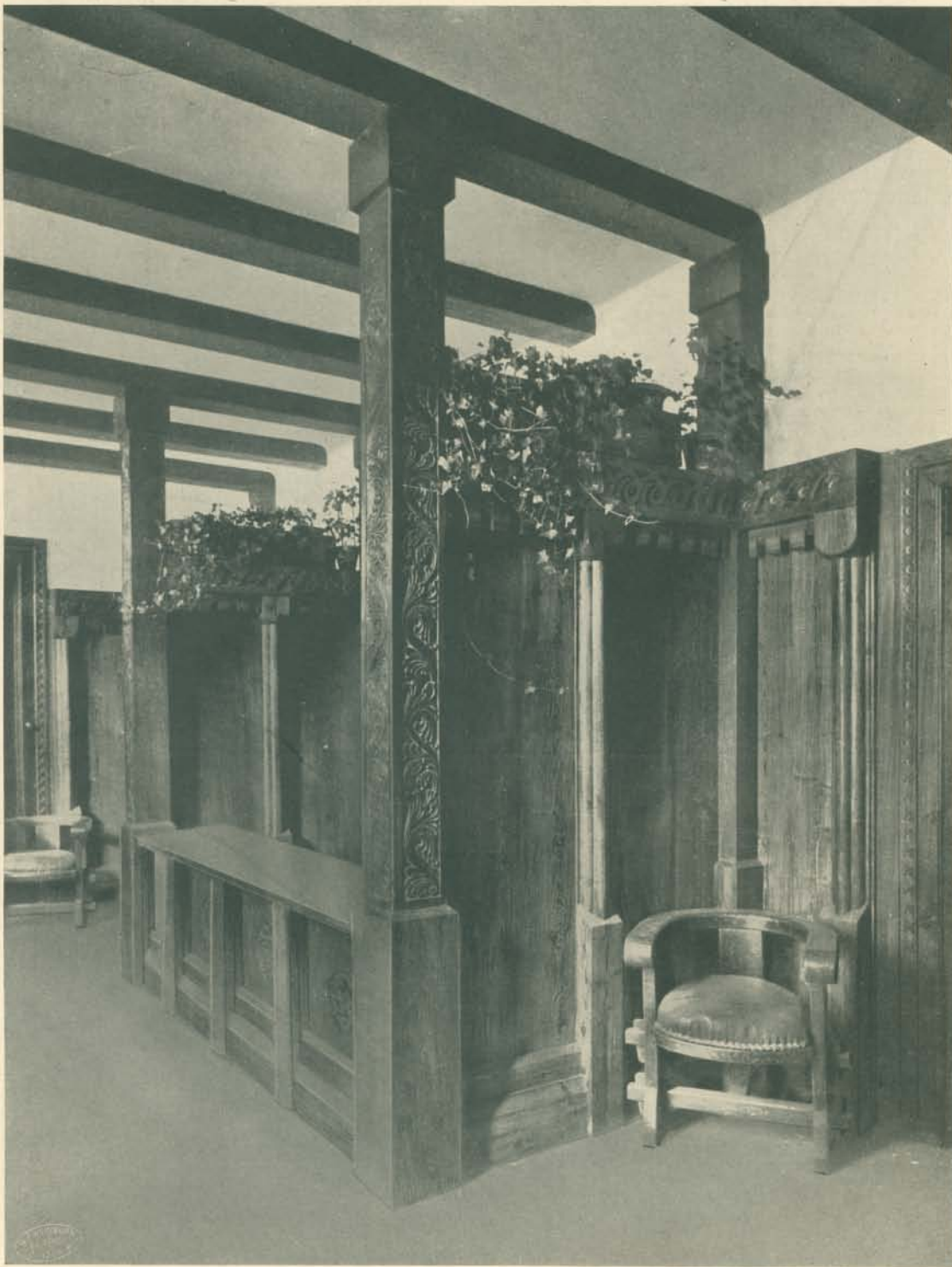
SZÜNIDEI MUNKÁK KIÁLLÍTÁSÁT rendezte szeptember 25-től október hó 6-ig az O. M. K. Iparművészeti Iskola növendékeinek a nyár folyamán készült rajzaiból és festményeiből. A tágas intézet első- és másodemeleti folyosóinak falait egészen betölti a sok szemrevaló, friss vázlat, tanulmány és befejezett grafikai kép, melyek között akad elég abszolút művészi értékű munka. Még néhány évvel ezelőtt a szünidei kiállításokon úgyszólván alig akadt más mind tájkép. A munkák alig voltak vonatkozásban a növendékek iskolai tanulmányaival és jövődió életpályájával. Most gyökeres — és mondhatjuk igen örvendetes — változást kell megállapítanunk. Az ifju iparművésznemzedéknek az iskola adja meg a jól megfontolt irányítást arra, hogy mit és hogyan dolgozzanak (olykor megtoldja egy kis utraivalóval is). Egy része az ifjuságnak feladatul kapja pl., hogy bizonyos meghatározott régi városoknak, melyek építészetében sok az artisztiikum, érdekesebb részleteit örökítsék meg oly módon, hogy rajzuk képeslevelezőlapokon és a város idegenforgalmát előmozdító egyéb hasznosítható nyomtatványokon közvetlenül reprodukálható legyen. Mások különböző vidékek jellemző népviseleteit, a népi művészet érdekesebb alkotásait gyűjtik össze vázlatkönyvekben; egy csoport állattanulmányokat végez az állatkertben és a falun, más pedig vidéki könyvtárak porlepte foliánsait kutatja és napvilágra hozza és ezzel közkinccsé teszi nagy tömegét a könyvművészeti remek-

nek. E változatos csoportok közül különös dicséretet érdemel a dekoratív növénytanulmányokat feltűntető igen gazdag s áhítatos elmélyedéssel s meglepő rajzbeli intelligenciával megrajzolt sorozat. Akik iskoláink rajzkiállításait figyelemmel kísérik, tudják, hogy éppen a növényelemek dekoratív transzponálása az, amiben legtöbbet vétenek. Ezért kívánatos volna, ha ez a nem csupán iparművészeti, hanem rajzpedagógiai szempontból értékes sorozat egészében együtt maradhatna és hozzáférhető helyre kerülne mindazok részére, akik iparművészeti vonatkozású rajzzal foglalkoznak. A kiállítás egészéről pedig állíthatjuk, hogy nemcsak az iparművészeti iskola szempontjából igen becses anyagot foglal magában, hanem a magyar művészi kultúra számottevő, egészséges megnyilatkozását adja, mely sok biztató jelenséggel örvendezteti a figyelmes nézőt.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA új tanévét szeptember hó 9-én kezdte meg. A felvételi vizsgák 1-én és 2-ikán voltak. A jelentkezők közül átlag minden hatodik volt csak felvehető. A felvételi vizsgálatot letették ugyan 107-en, de az iskola mai állapota mellett a másodsorban minősítettek közül 38-at volt kénytelen hely hiányában visszautasítani. A növendékek száma az utolsó 20 év alatt 80-ról 240 nappali, 250 esti és mintegy 100 tanfolyami látogatóra, azaz összesen körülbelül 600 növendékszámra emelkedett. Az iskola mostani hajléka építési évében — 1896-ban — csak 120 növendékre volt tervezve s 113 növendéket fogadott be, ma 600 főnyi létszám mellett igen sok szülő és tanuló érdekeit kielégítetlenül kénytelen hagyni.

AZ O. M. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA MŰKEDVELŐ TANFOLYAMA szombat kivételével minden hétköznapon látogatható d. u. 3—7-ig tetszésszerinti beosztásban. Oktatás nyerhető a következő munkákból: I. Hímzés, szövés, csipke, gyöngy, patronfestés, géphímzés, batik (szövet és bőr). II. Papírmunka, doboz, kötés, bélés, papír, keret. III. Bőrmunka, domborítás, metszés, berakás, felhámmtetés, égetés, színezés. IV. Fémmunka, domborítás, maratás. Beiratási és szerszámhasználati díj 10 kor. Munkadoboz díja 2 kor. Az oktatás ingyenes. A résztvevők a munkához szükséges anyagot maguk szerzik be. Tervekkel és technikai útbaigazítással az iskola szolgál teljesen díjtalanul. A befejezett munkák a készítőik tulajdonai. Beiratkozni lehet minden d. u. 3-7 között Kinizsi-u. 31.

GYÖRGYI DÉNES okl. építőművészt, az iparművészeti iskola óraadó tanárát a közoktatásügyi miniszter úr ugyanoda végleges minőségben kinevezte. Györgyi már ötödik éve működik az orsz. m. kir. iparművészeti iskolán, ahol a belső építészetet tanítja.

581.

581. Alpár Ignác: A m. kir. mezőgazdasági múzeum előadótermének ruhafára. Berendezését tervezte Györgyi Dénes, készítette Schmidt Miksa.

581. Vestiaire dans le Musée d'agriculture hongrois.

343

382.

383.

382. Alpár Ignác: M. kir. mezőgazdasági múzeum előadóterme. A berendezést tervezte Györgyi Dénes. — 383. Pad a külső folyosón. Fenyőfa. Készítette Schmidt Miksa.

382. Salle des conférences du Musée d'agriculture hongrois. — 383. Banc de chêne sur le corridor extérieur.

384.

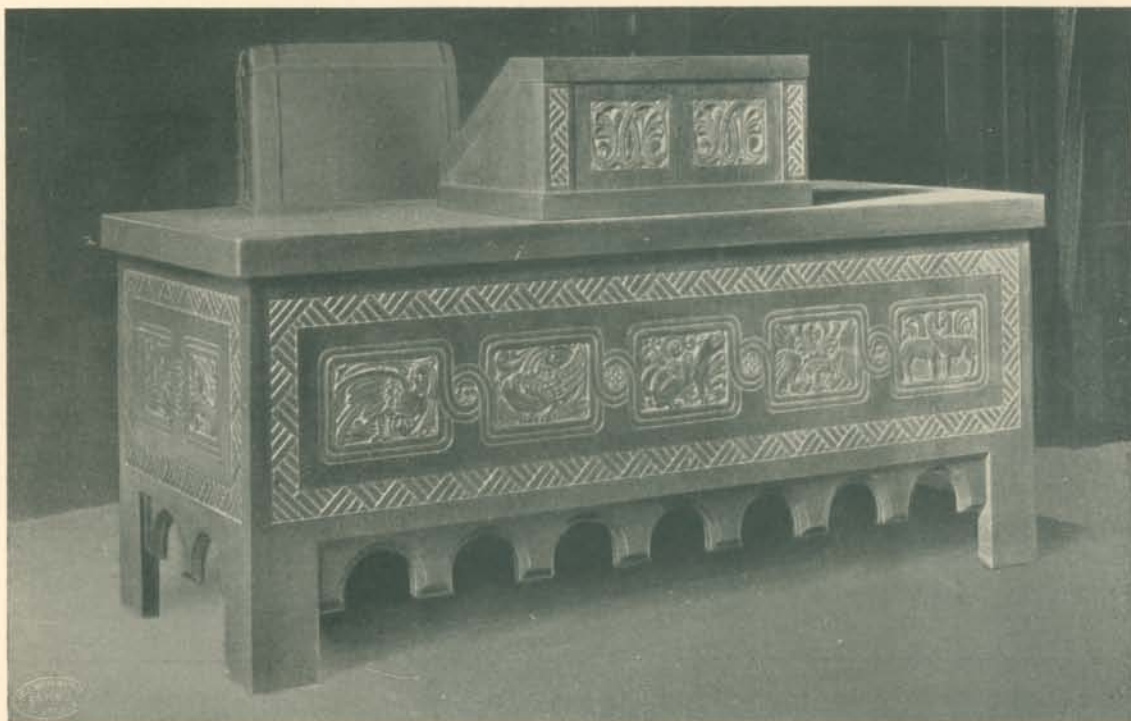
385.

386.

384—386. Györgyi Dénes : A m. kir. mezőgazdasági múzeum előadóterem fölglyfaburkolata faragott frizének részletei. Készítette Schmidt Miksa.

384—386. Salle des conférences du Musée d'agriculture hongrois. Détails en bois sculpté du lambris.

387.

388.

387—388. Györgyi Dénes: A m. kir. mezőgazdasági múzeum előadóasztala és széke. Készítette Schmidt Miksa.

387—388. Table et chaire dans la salle des conférences du Musée d'agriculture hongrois.

KIÁLLÍTÁSOK

A MŰKEDVELŐK IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA, melyet az Országos Magyar Iparművészeti Társulat hazai és külföldi amatőrök munkáiból rendez, november hó második felében nyílik meg az Iparművészeti Múzeum földszinti helyiségeiben. A tárgyak beküldésének végső határideje november hó 5-ike. A társulat kiállítás-bizottsága ezen az úton is felhívja az iparművészeti munkák (hímzés-, csipke-, bőr-, fém-, kerámiai munkák stb.) készítésével foglalkozó amatőröket, hogy a kiállításon vegyenek részt s tárgyaikat már most jelentsék be a társulat igazgatóságánál, ahol e célra szolgáló ívek kaphatók.

NÉGY ORSZÁG KIÁLLÍTÁSA címmel érdekes füzet jelent meg, mely magában foglalja Gelléri Mórnak az idej osztrák, német, belga és hollandus kiállításokról szóló beszámolóit. A Gellérinél megszokott alapos-sággal megírt jelentések végén konkluzióba foglalja azok tanulságait. Gelléri fejtegetései megegyeznek a lapunkban már sokszor hangoztatott, megokolt, de eddig — sajnos — még nem teljesült kívánságokkal s mi azok teljesülését ipari fejlődésünk nagyfontosságú feltételének ismerjük. Ezért azzal az óhaj-tással, hogy bár az oly égetően szükséges állandó kiállítási terület mennél előbb megvalósulna, Gelléri konkluzióját egész terjedelmében itt közöljük:

Nem minden jelentés végződik konkluzióval. Hiszen a tanulságokat olvasás közben vonja le az érdekeltség. Az egyiket a külsőségek, a másikat a tartalom érdekli jobban, vannak, akik a stílus, a forma iránt érdeklődnek, vannak, akik a lényegbeli tanulságokat helyezik első sorba. Ezeket tehát külön pointírozni nem szükséges.

Az idej nagy kiállítások közül, különösen a német kiállítások egy érdekes tanulságot nyújtanak, mely fölött nem térhetünk szó nélkül napirendre.

Boroszló és Lipcse állandó kiállítási területet létesítettek 5—8 millió márka költséggel. Eddig Drezda, München, Frankfurt előzték meg őket. És e most felsorolt városok által e révén elért eredmények élénk versenyre buzdítják a többi német nagy városokat. Ezek közül az idej avatta föl állandó kiállítási területét Boroszló és Lipcse.

Az állandó kiállítási terület első célja a kiállítási ügynek lendületet adni. A modern szakkiallítások hasznosak és tanulságosak. Tehát ez a szempont is elég fontos egymagában. A második cél azonban az idegenforgalom rendszeres fejlesztését tartja szem előtt. Még az olyan városok is mint Lipcse, mely az évenként többször ismétlődő Messe révén amúgy is szinte Mekkája az idegenforgalomnak, nem elégszik meg ezzel, nem engedi, hogy München, Drezda, a két legforgalmasabb kiállítási város állandóan elhódítsa tőle az idegeneket. És hogy mennyire igazza van, igazolja a mostani kiállítás látogatottságát feltüntető statisztika, mely június 14-ére

960.104 látogatót mutat föl. De minden hétköznap is meghozza a maga sok ezer látogatóját. Boroszlóban a százezer napi látogató nem ritkaság, Szilézia minden falujából tömegesen jönnek a látogatók s a tolongás ünnepnapokon szinte kellemetlen és terhes a komolyabb célokat követő látogatóknak. Az a néhány millió márka tehát, amit az említett városok az állandó kiállítási területekbe befektettek, a legokosabb és leggyümölcsözőbb tőkeelhelyezés.

Néhány év előtt szerencsés voltam az Országos Magyar Kiállítási Központ megbízásából részletes javaslatot kidolgozni a Budapesten létesítendő állandó kiállítási területre nézve. Be is terjesztettük azt a Székesfőváros Tanácsához. Azt hittük, hogy a dolog fontos és sürgős. Mert nálunk is nőttön az érdeklődés a kiállítások iránt. Minden évben érdekes volna egy-két igazán országra szóló instruk-tív és minden három évben egy-egy látványos, részben vagy egészben nemzetközi kiállítást rendezni. De hol? Sehol sincs alkalmas kiállítási csarnokunk. A városligeti iparcsarnok felét múzeum és vásár foglalja el állandóan. Mind a kettő akadály egy nagyobb-szabású kiállítás rendezésére. E csarnok sohasem volt valami ideális kiállítási hely, de az idők folyamán szinte unottá vált, s a közönség bizony nem rajong érte.

Tehát többszörös érdek fűződik hozzá, hogy nálunk, ahol az idegenforgalomért oly keveset tesznek, mielőbb létrehozzuk annak egyik nem utolsó eszközét, az állandó kiállítási területet.

A fönnebbi két útmutatás legyen ránk nézve is buzdítás. Nem muszáj minden modern kultúr-intézmény létesítésében az utolsó helyet elfoglalnunk, pláne, mikor azok közé tartozunk, akiknek legnagyobb szüksége volna erre az intézményre...

GÖDÖLLŐI SZÖNYEGEK ÁRVERÉSE.

A Körösfői Kriesch Aladár vezetése alatt álló gödöllői szövömműhelyben eredeti művészi tervek nyomán készült különféle csomózott és szövött szőnyegeket, pamlagtakarókat, párnákat, stb. az Országos Magyar Iparművészeti Társulat nyilvános árverés alá bocsátja, mely folyó évi október hó 31-én, november hó 3-án és esetleg 4-én lesz, mindig délután 4 órakor, az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban, ahol az árverés alá kerülő egész anyag október hó 20-tól kezdve már látható lesz.

KRÓNIKA

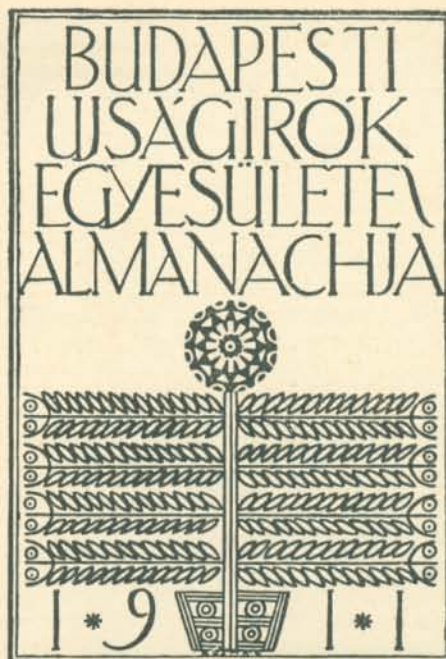
AZ ÚJ HÚSZKORONÁS. Mindazok, akik abban a meggyőződésben élnek, hogy a művészet szelleme át kellene hogy járja az élet minden mozzanatát, szomorúan vették tudomásul, hogy a vezető körök jórésze még mindig nem barátkozott meg ezzel az egyedül helyes felfogással. Ezt a lehangoló tudatot legújabbban az új húszkoronás bankjegy erősíti meg, amelynek külső formája távolról sem olyan, mint amelyet az artisztikus ízlés megkívánna. A bankjegy, amely bizonyos tekintetben magát az államot reprezentálja, éppen ennél a jelentőségénél

fogva megköveteli az ízléses formát, annál is inkább, mert a grafikai művészet mai fejlettsége mellett mi sem könnyebb, mint ennek a formának létrejövetele. Csak az indolencia és a művészi követelményekkel szemben való nemtörődomség okozhatta, hogy az új bankjegy ilyen ízléstelen, szellemtelen, zavaros külsőt kapott. Semmi esetre sem művészember munkája, legfeljebb egy nem elég kulturált rajzolóé, aki a régi bankjegyoramentikát minden tervező érzék nélkül variálta. Az illetékes körök rendszeresen azzal védekeznek a művészetlenség vádjá ellen, hogy

BUDAPESTI
UJSÁG-
ÍRÓK
EGYESÜLETE
ALMANACHJA

Kozma Lajos: Címlaprajz.

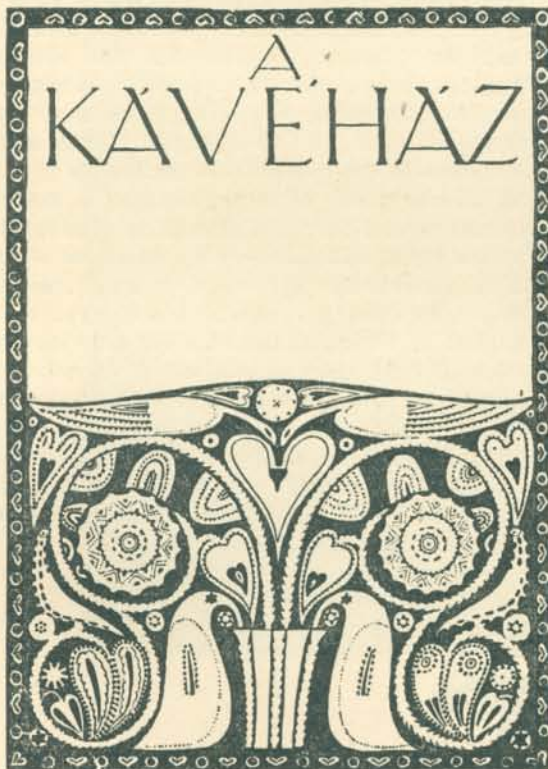
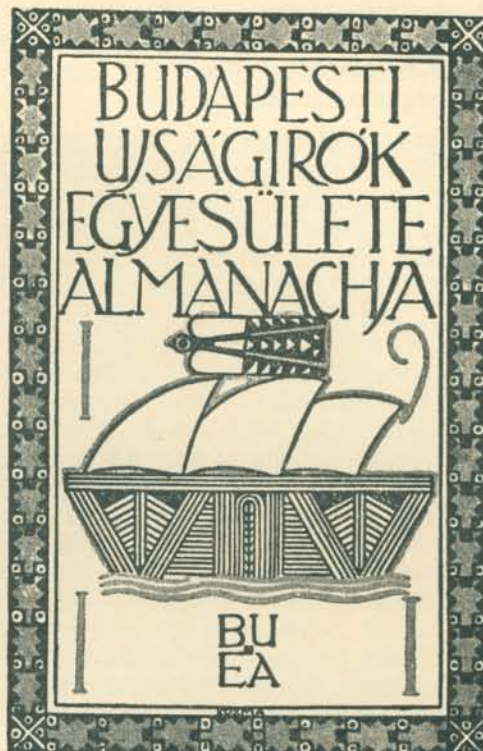
Frontispice.

az ő szemükben nem a forma a fontos, hanem a hamisítás megakadályozása. Nem hisszük azonban, hogy ez a két követelmény ne volna összeegyeztethető, sőt ellenkezőleg: a művészi forma sokkal kevésbé könnyen utánozható, mint a sablón. És viszont a külföld előtt éppen annyi tisztességet szerezne a monarchiának az artisztikus bankjegy, mint amennyit ront ennek presztízsen ez a balkánizú papírszelet.

A MŰVÉSZI FILM. A mozgófénykép technikailag szédítően fejlődik és csaknem minden év meghozza e téren a maga nagy jelentőségű haladását. A pár évvel ezelőtt még nyugtalanul vibráló természetkép, ma az élet színeiben nyugodt simasággal perog és lombsuhogás, víznek játéka, fény és árnyék összemosódása: csupa győzelmes lépés a filmnek hódító útján. Ám a technikai tökéletesedés, bármennyire jóleső érzést ad is a szemnek, még nem jelenti a művészet bevonulását a filmre, csakúgy, mint ahogy egy pár író regényének átalakítása „mozgószínművé” még nem jelenti az irodalmi film életbeléptét. A művészi filmnek egész más feltételei vannak és még a legtökéletesebb északi meg amerikai filmtársaságok is csak igen kis részben juttatják érvényre a feltételeket. A művészi filmnek a fotóművészet közelsége kell hogy inspirálója legyen és a művészi mozgókép rendezőjének a sok mindenféle rendezői tudáson és trükkön kívül még egy képességgel kell rendelkeznie: a fotoszerű látással. Mint ahogy a színpadi rendező mindent a háromoldalú színpadra transzponálva lát, úgy

vetődik emennek a recehártyájára minden a fotografikus benyomás erejével. Ezeket a gondolatokat, melyek a sötét nézőtérben egy-egy színházi beállítás láttára már gyakran megvilantak bennünk, most gyakorlatilag készült érvényesíteni egyik fotóművésztünk, Rónai Dénes. Abból indul ki fel fogásában, hogy a filmnek a tisztán artisztikus elemekre kell a jövőben a fejlődés hangsúlyát helyezni, még pedig nem a megszokott artisztikus eszközökre, mint a szép tapétás fal, az esti hangulat, a cigarettafüstből előtűnő ábrándkép, hanem a me-

rőben fotografikus hatásokra. Szerinte a mozgófénykép akkor igazán esztétikus, ha valóban képek sorozata, olyan képeké, amelyek mindenike befejezett egész és ha megállítom a masinát, akkor is teljességében érvényesül. Ő maga kereste ki tehát a maga filmje számára először a helyet, azután a megfelelő fényhatásokat és ezeket komponálta bele, szinte lehelte kereteik közé az akciót. Látnivaló: ezzel a film is eljutott a maga romantikájához, melynek maga az élet csak alkalom, a nyers anyag, hogy mondanivalóinak formái közé törje. Misen scéne-ül a Halászbástyát és a Gellért-hegy tövét választotta s ott játszatta le szereplőivel a hitviták idején lezajló családi idillt. Különös és szokatlanul artisztikus hatások keltek. Beállításokat láttunk, amelyekben a szereplők maguk is mint élő és játszó díszletek hatottak s a börtönablak rózsája mögött kuporgó alak, a napfény szikraözönében a földön síró gyerek szinte együtt lélekzettek az egésznek kattogó ritmusával. Itt igazán a fantázia szárnyain sikamlott a henger és újra meg újra elteltünk annak a sajátos couleur local-nak szépségével, mely évszázadok árnyékát borítja a mi csöndes budai hegyeinkre. Helyenként persze még feltűnő fogyatkozások voltak és maga a mese sajnálatosan érdektelenné vált a művészi eszközök előbbvalósága miatt. De a filmnek mai kapitális korszaka után, amikor ez az embertömegek és díszlethekegombák izzadság- és vérszagból ki fog bontakozni, alighanem a szelíd szépségek idejére virradunk — ez volt a benyo-

Kozma Lajos: Címlapok és plakát.

L. Kozma: Frontispices et affiche.

másunk — és a film nem az arénával fog versenyre kelni, sem a színházzal, nem is a regénnyel, hanem képegységekre fogja bontani az életet és a képzelet világát és fotogrammatikus hangulatokat fog megütni.

A BÉCSI IPARMŰVÉSZETI TERMÉKEK VÉDJEGE. A bécsi iparművészeti termeléssel foglalkozó ipartestületek főnökei nemrég tartott gyűlésükön elhatározták, hogy a Bécsben készült iparművészeti termékek számára egy közös védjegyet fognak alkalmazásba hozni. Ez a védjegy lesz hivatva annak jelzésére, hogy az illető tárgy a bécsi művészi ipar terméke. Ennek a látható megkülönböztetésnek az a célja, hogy a bécsi művészi ipar meg legyen védve a külföldi konkurenciától, amely olcsó árakon vesztegeti a maga silány portékáját s ezzel a bécsi iparosoknak igen nagy károkat okoz. A védjegy kivétel nélkül alkalmazást nyer majd minden tárgyon, amely a tisztességes, komoly bécsi ipari termelés produktuma — divat és iránykülönbség nélkül, mert célja nem valamely művészi irány propagálása, hanem kizárólag a közönségnek az iparművészeti tárgyak eredete felől való felvilágosítása. Mindenesetre igen ügyes és méltánylást érdemlő dolog, hogy a bécsi iparművészeti termelők így biztosítják az érdekeiket. Igen kívánatos lenne, ha a példa Magyarországon is követésre találna, különösen akkor, ha a magyar közönségben lenne annyi hazafias szellem, hogy az esetleges magyar védjeggyel ellátott tárgyakat vásárlásaival előnyben részesítené, ami a bécsi publikumnál egészen bizonyosan várható.

A NEMES ROZSDA. Régi templomok fedelének, öreg bronzok felületének kedves, megkapó díszje a nemes rozsdá (patina). Az idő festőereje nemes zománcot von a fém-tárgyakra, de talán egyre sem oly enyhe színűt s lágyat, mint azokra az ásatásokból előkerült régiségekre, melyek a múzeumok fődíszjei. Már vagy ötven éve foglalkozik a tudomány e régiségek patinájának vizsgálatával, azokkal a vegyi eljárásokkal, melyeken a fémek a patinaképződés folyamán átesnek. A laikus szemlélő magától is rájöhethet már, mekkora különbség

van az egyes tárgyak patinázódása tekintetében. A szép, tiszta kertilevegőbe állított szobor zöldje eleven, egyöntetű, tiszta alkalikus szén-savas só. Mily más azoknak az érc-tárgyaknak patinája, amelyek a nagyváros gőzkörében, füstös kéményei közelében vannak kitéve az idő vasfogának. Ezeken megfigyelhetni, mint váltják fel a zöldes árnyalatokat piszkosbarna foltok, mint vész el lassan egészen a nemes szín s amily mértékben hatnak a levegőben levő kénvegyületek, oly módon változik meg az egésznek rozsdásodási processzusa. Itt is igen beható vizsgálatok szükségesek, ha tisztítási vagy megóvási eljárást akarnak kezdeni s meg kell állapítani, vajjon: a régi rozsdá vegyi elváltozásáról van-e szó, vagy a levegő tisztátalan alkotórészei egyenest a fémre rakodtak rá, elősegítve a rézkéneződést. A legszebbek mindenesetre azok a patinák, melyek mattfényű zöld színűkkel szinte átlátszóak, zsíros felületek s egy percig sem hagynak kétségben aziránt a tiszta rézfelület iránt, mely alattuk van. Hisz az ilyen patinát igazán csak az idő lassú tüze hívja életre. Évszázadoknak kell eltelnie, hogy a természet e játékkal kedveskedjék és semmi mesterséges eljárással sem lehet ezt a nemes rozsdát életre hívni. Megkísérelték, hogy oly módon állítsák elő a patinát, hogy a bronzot olivolajjal dörzsölték be s az így keletkezett zsírsavas fémsókat azután a szénsav gyorsan megtámadja. De kiderült, hogy az ilyen patina csak bizonyos ideig őrzi meg a szép színét, hamar fátyolos fényt kap, elszürkül s még a fém is romlik alatta, míg a természetes úton keletkezett patina jól ellenáll az idő mindenféle viszontagságának. A magyarázatot nem nehéz megtalálni: a természetes patina egész felületén egyenletes s mint valami erős védőburok, úgy övezi a maga tárgyát, míg a mesterséges patina durva, egyenlőtlen felületű lévén, külső behatásokat nem igen tud ellensúlyozni. Egy szóval, amint a művészet nem tűri a hamis látszatokat, úgy maga a természet is kifog az efféle csalafintaságokon és talán éppen ez a magyarázata az ízlésünkbe belerögződött hitnek, hogy csak az anyagszerű és a valódi az, ami iparművészi szenzációk keltésére alkalmas.

Veszprém- és borsodmegyei szűr.

Art paysan hongrois. — Mantoux appelées „szűr”.